

5. Паляничко Н. І. Аналіз стану та ефективності використання земельних ресурсів в Україні. *Збалансоване природокористування*. 2016. № 1. С. 128-132.

6. Крохтяк О. В., Гриник О. І., Ольхович С. А. Оцінка функцій земель сільськогосподарського призначення. *Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища*. 2019. №39–2. С.61–66.

7. Самойлик Ю. В., Демиденко Л. М., Щербань А. М., Непійвода С. О. Світовий потенціал розвитку аграрного сектору економіки. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2019/7.pdf.

8. Музика М. П., Урба С. І., Гончаренко Л. В. Аналіз стану та ефективності використання земельних ресурсів в Україні. *Економіка та управління національним господарством*. 2019. №30(69). С.45–53.

9. Annual population. The Food and Agriculture Organization (FAO). Retrieved from: <http://www.fao.org/faostat/en/#data/OA>.

10. Голян В., Петруха С., Забловський А. Земельна реформа в Україні: пріоритети та інституційні передумови поглиблення. *Економіст*. 2017. №8. С.8-17.

11. Agriculture, forestry and fishery statistics. Eurostat. Retrieved from: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

12. Куранда Л. Аналіз ефективності використання земельних ресурсів України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. №2 (78). С.58–61.

13. Медведєв В. В., Тітенко Г. В. Новітні матеріали про стан ґрунтового покриву європейських країн та України. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія «Екологія»*. 2017. №16. С.9-17.

14. Про охорону земель: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.

Шевчук Володимир Олександрович,
доктор економічних наук, професор
Національна академія статистики, обліку та аудиту

ЖИТТЄДАЙНЕ ДЕРЕВО ЕКОНОМІЧНОГО ЗНАННЯ: ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА УТВЕРДЖЕННЯ ЗНАЧУЩОСТІ

2020 рік окреслив проблеми, що потребують від кожного неупереджених і невідкладних відповідей. Адекватні відповіді на глобальні виклики необхідні з огляду на істотні руйнації, яких зазнає питома сутність земної людини і планетарне середовище її життєдіяльності. Якраз 2020 рік є важливим для осягнення значущості рятівного внеску українства до загальнолюдської інтелектуальної скарбниці теперішнього людства.

Виповнюється 140-а річниця заснування української наукової школи фізичної економії, котрій належить статус світової. Саме вона формує русло життєствердної питоми української економіко-філософської культури. Кожен, хто рухається ним, тримається двох «берегів». Природничого, котрий утримує

мислення і господарювання в рамках законів природи і констант світобудови. Та гуманітарного, що визначає безсмертя українства як безсмертя людства.

Ювілей визначальної для долі українства і людства наукової школи збігається в часі з відзначенням 170-ліття її засновника, ученого-новатора і громадського діяча доктора Сергія Подолинського, ушануванням інших видатних подвижників фізичної економії – академіка Володимира Вернадського, котрий відійшов у Вічність 75 років тому, і сучасного мислителя, письменника та правозахисника Миколи Руденка, якому виповнилося б 100 років.

Передовсім потребує неупередженої оцінки внесок 30-літнього українця С.Подолинського у золотий фонд світової економіко-філософської культури. Його доробок можна досягнути і належно поцінувати на тлі новітньої наукової картини світу. Риси цієї картини, що вимальовуються тільки зараз, були геніально вхоплені нашим новатором ще наприкінці XIX ст.

Свідченням значущості його доробку для нації і людства є екологічна економіка [1]. Її виникнення збіглося в часі із проголошенням незалежності України. Нова галузь економічної науки спроможна стати феноменом сучасної світової інтелектуальної історії. Зарубіжні вчені, що належать до світової інтелектуальної еліти, поставили українця С.Подолинського на чолі когорта подвижників цієї перспективної наукової галузі.

Наукову етику зарубіжних дослідників, завдяки дотриманню якої С.Подолинський очолив подвижників екологічної економіки, доповнюють фундаментальні підвалини, на які має спиратися ця галузь економічної науки. Свого часу їх заклав український мислитель, письменник і правозахисник М.Руденко: це він з'ясував місце і значущість доробку С.Подолинського в системі світового економічного надбання.

Сукупність численних теорій, шкіл, течій та напрямів економічної науки наш сучасник згодом уподібнив двом метафоричним деревам. Плоди першого із них (родоначальником якого був Ф.Кене) є життєдайними, а другого (похідного від А.Сміта) – отруйними. Що стосується решти творців економічної науки, то мислитель показав: вони спроможні виростити хіба-що галузку на котромусь із дерев, яких завжди залишатиметься тільки двоє [2, с.381-382].

Постає необхідність доведення спадкоємності французької фізіократії та української наукової школи фізичної економії. Засобами сучасних наук, зокрема, завдяки використанню теорії множин, потрібно розкрити перехід від спадщини французьких фізіократів до надбань українських подвижників фізичної економії. Існує вербальний опис цього переходу, що вказує на необхідність:

об'єднання властивих класичній науці парадигм Ф.Кене та Ю.-Р.Майєра й отримання заснованої на природничих засадах фізико-економічної парадигми С.Подолинського, яка є базовою для новітньої економічної науки [2, с. 272].

оновлення фізіократичних принципів через поєднання ідей французьких економістів XVIII ст. з фізико-економічними ідеями українця С.Подолинського; завершення фізіократичного вчення завдяки симбіозу парадигм Ф.Кене та С.Подолинського завдяки досягненню повної, а не часткової істини в сучасній світовій економічній науці [2, с. 440].

Це кладе початок обґрунтуванню значущості внеску С.Подолінського у світову економічну думку. Про необхідність подальшого розкриття значущості його доробку свідчить відомий фахівцям лист до К.Маркса від 8 квітня 1880 року [3, с. 305]. Але вирок класиків «усеперемагаючого вчення» до цього часу тяжіє над загальнолюдським відкриттям українського новатора.

На протигагу безпідставному звинуваченню Ф.Енгельса про те, ніби С.Подолінський «поплутав фізичне з економічним», до цього часу залишається необхідним неупереджене відстоювання доведень українського вченого. Бо насправді він поєднав фізичне з економічним, започаткувавши у світовій науці парадигму фізичної економії, що спирається на природничі засади. А також став фундатором української наукової школи, котра донині зберігає світовий вимір [4, с. 722-725].

До того ж, вказуючи у згаданому листі наміри «привести додаткову працю у відповідність панівним фізичним теоріям» (in Einklang zu bringen, що донині «сором'язливо» перекладають як «погодити»), С.Подолінський започаткував ще низку парадигм, зокрема, критику політичної економії Т.Мальтуса, К.Маркса, а відтак і А.Сміта. Український новатор заклав основи критики, котра надалі має здійснюватися виключно з позицій фізичної економії, а не навпаки, в чому особливо «успішним» був К.Маркс. Бо створив враження про відсутність альтернативи. Це враження і в наш час продовжує «паралізувати» загальнолюдську економічну думку, нав'язуючи їй невизначеність і безвихідь.

Насправді ж вимагає з'ясування інша проблема, а саме: «що ... великого зробив С.Подолінський – такого великого, що його місце належить бачити серед економічних геніїв світу?» [2, с. 465]. Фундаментальну значущість його доробку для світової науки почав розкривати видатний мислитель і натураліст, засновник Української академії наук В.Вернадський. І чи не першим показав зосередженість співвітчизника над проблемами, розв'язанням яких займалися найвідважніші науковці того часу.

Якраз В.Вернадський пояснив, чому підходи його попередника забезпечили українському науковцю світовий пріоритет у дослідженні енергетичної відмінності живого й мертвого. Адже більшість натуралістів-біологів того часу пішла шляхом дослідження живої природи як природи, матеріально-енергетично не відрізненої від косної. «При такому характері наукової роботи наявність відмінності між живим і косним може бути пропущеною», – відзначав В.Вернадський, констатуючи, що «...вона й була дійсно біологами пропущеною» [5, с. 502-503].

Світовий пріоритет полягає і в тому, що термодинамічні процеси С. Подолінський досліджував самостійно, незалежно від «батьків» термодинаміки. Першість С.Подолінського також полягає у застосуванні його ідей до вивчення економічних явищ [6, с. 360]. Згодом, як підтверджував М. Руденко, сам В. Вернадський «використав ідеї С. Подолінського в праці над створенням парадигми земної біосфери і ноосфери» [2, с.482].

Висновок про ці досягнення М. Руденко багаторазово аргументував доведеними українським новатором формулюваннями додаткової вартості як додаткової енергії Сонця, що споживається землянами; і розкриттям ентропії

через обсяги всесвітнього розсіювання сонячної енергії, протистояти якому здатні тільки земні рослини, а відтак – рослинництво як складова землеробства, визначеного С.Подолінським «найкращим прикладом корисної праці, ... яка збільшує збереження сонячної енергії на земній поверхні»; і «справді геніальним аналізом» – доведенням, «що праця дійсно не витворює ніякої матерії і що продуктивність праці може полягати лише в тому, що *щось* – теж не створене працею, прибуває до певного предмету», та ін. [2, с.482, 462, 428].

У становленні новітньої галузі знань, якою є екологічна економіка, доречно вбачати підтвердження значущості доробку С. Подолінського для світової економічної науки. Адже більше 10 подвижників цього напряму розвитку загальнолюдської науки визнали його як науковця, котрий 140 років тому заклав природничі засади теорії і практики господарювання.

Спираючись на положення українських подвижників, слід вести мову про економіко-природознавчий симбіоз, яким сьогодні є національна наукова школа фізичної економії [2, с. 482, 487]. Це надає додаткову можливість для окреслення її місця і значущості в структурі світового економічного знання. З одного боку, синтез європейської фізіократії та української наукової школи утворюють феномен із більш, ніж чвертьтисячолітньою історією – континентальну наукову фізико-економічну школу.

З іншого боку, досягнуті на цих засадах здобутки є основою новітнього загальнолюдського феномену, котрий теж має рятівний вимір – сучасної світової фізико-економічної думки. Підставами для цих тверджень є наступні аргументи. Авторитетна думка подвижників екологічної економіки як визначального напряму розвитку економічної науки актуалізує питання про її фундаментальну основу. Очевидно, що ця основа повинна бути природничою, а не політико-економічною, тобто має бути відповідною, а не ворожою життю. Адже ознака «фізична» у досліджуваному понятті походить від грецького «*physis*», тобто «природа» [4, с. 722-725].

У такий спосіб фізична економія як напрям загальнолюдського економічного знання, покликаний досліджувати взаємодію суспільно-господарського освоєння сфер живого, неживого й розумного, закономірно охоплює й екологічну економіку. З огляду на це фундаментальні природничі засади екологічної економіки роблять її складовою сучасної світової фізико-економічної думки.

Це дає підстави вважати, що перше із зображених М.Руденком дерев, котрі уособлюють економічне надбання людства в його теперішньому вигляді, нині належить Україні. Перефразовуючи підсумок статті академіка В.Вернадського «Кілька слів про ноосферу», що стала заповітом видатного мислителя і натураліста, можемо стверджувати: «Життедайне дерево загальнолюдського економічного надбання перебуває в наших руках. Ми його не випустимо!».

Усвідомлення належності українству життедайного дерева економічного надбання дозволяє стверджувати: якраз Україні належать «пазли» життедайного наповнення сучасного цифрового світу. Оволодіння ними відкриває перспективу руху до сутнісних змін та утвердження рятівного економічного мислення, господарювання й урядування.

Україна здатна задекларувати й очолити планетарний рух на захист інтересів нащадків. Невідкладне завдання полягає в тому, аби гуртувати і вести за собою представників світового співтовариства, котрі вважають себе адвокатами сучасних і майбутніх поколінь.

Влада, керована Розумом, має в Україні давню закоріненість. На межі II-III тисячоліть народ усвідомлює: влада мусить бути керованою вже не просто розумом, а Рятівним знанням. Україна володіє історичними передумовами і науковими підставами для висунення найактуальніших ініціатив та активного просування рятівного мислення.

За умов належної мобілізації інтелектуальних зусиль Україна як засновниця і сучасна країна-член ООН, спроможна пропонувати міжнародній спільноті Спеціальну доповідь «Наша глобальна місія». Вона має стати принципово новим продовженням доповідей «Наше спільне майбутнє» та «Наше глобальне сусідство».

Підготовка Доповіді може слугувати основою Порядку денного та скликання у Києві чергового Саміту «Ріо+30», здатного започаткувати зміну парадигми сталого розвитку на справді рятівну. З метою пришвидшення наукового та освітнього донесення до світу рятівного економічного надбання необхідно ініціювати щорічне скликання у Києві «Міжнародного фізико-економічного форуму».

Осмыслиючи першочергові завдання у часи повернення в Україну після ув'язнення, заслання та еміграції, М.Руденко доводив, що лише наукові праці Ф.Кене та С.Подолінського (і тільки вони!) здатні відповісти, де шукати порятунку. Адже з'ясування відповіді на питання, що належить робити, слід починати із видання їхніх творів.

Таким чином, усвідомлення того, що належить робити, вимагає невідкладного видання 6 праць С.Подолінського [7, с. 5-19]. Пропонуємо оприлюднити їх мовами первісної публікації, а також українською та англійською мовами. Публікація новаторських праць покликана стати рятівним викликом сучасному інтелектуальному світові.

Список використаних джерел

1. Екологічна економіка. Вікіпедія. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ecological_economics.
2. Руденко М. Енергія прогресу. Вибрані праці з економії, філософії і космології. Київ: Кліо, 2015. 680 с.
3. Подолінський С. Листи та документи. Упоряд.: Р. Сербин, Т. Слюдикова. Київ: ЦДІАУ, 2002. 422 с.
4. Шевчук В. Українська наукова школа фізичної економії / У кн.: Економічна енциклопедія, т. 3. Тернопіль: Академія, 2002. 952 с.
5. Вернадский В. И. Размышления натуралиста. Львов: ВК «Арс», 2013. 532 с.
6. Вернадский В. И. Очерки геохимии. Львов: ВК «Арс», 2013. 488 с.

7. Сербин Р. Публікації Сергія Подолинського західними мовами. Учення Сергія Подолинського і цивілізаційна еколого-економічна перспектива. Київ: КНЕУ, 2001. 160 с.

*Яремчук В'ячеслав Дмитрович,
доктор політичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
відділу соціально-політичної історії,
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І. Ф. Кураса НАН України*

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА В СОЦІОГУМАНІТАРНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Занадто тривалий у часі, суперечливий процес «демократичного транзиту» України, нові виклики, що постали перед країною у ХХІ ст. висувають нові вимоги до політичної еліти, зокрема, щодо підвищення її ефективності і відповідальності, виконання у повному обсязі здійснюваних нею функцій. Успішне ж втілення реформ потребує радикального оновлення форм і методів діяльності політичної еліти різних рівнів, зокрема, дотримання нею принципів відкритості, прозорості і підзвітності її дій, застосування на практиці не лише вузькогалузевих, але й соціогуманітарних та аксіологічних знань, необхідних для підтримки високого рівня легітимації політичних інститутів держави, забезпечення широкої участі громадянського суспільства у політичному процесі.

Зважаючи на це стан політичної еліти України потребує прискіпливого наукового діагностування не лише на теоретико-методологічному та загальнофілософському рівнях (достатньо здійсненого у попередній час), але й на рівні емпіричних досліджень. Втілення адміністративно-територіальної реформи висуває на порядок денний і дослідження у галузі регіональних політичних еліт, які (зважаючи на їхні ресурси, ціннісні орієнтації) прагнули не лише представляти і захищати інтереси регіонів/областей на загальнодержавному рівні, але й (при сприятливій ситуації) до встановлення контролю над останнім. Виходячи з актуальності порушеної проблеми, метою наукової розвідки є конкретизація знань щодо політичної еліти Івано-Франківської області, зокрема, виявлення особливостей процесу її формування та його наслідків (включаючи створення певного регіонального соціогуманітарного простору, параметрів регіонального політичного режиму).

Процес формування політичної еліти Івано-Франківщини, хоча і мав свою специфіку, однак, у загальних рисах відображав загальні тенденції елітотворення України. Він відбувався під впливом багатьох чинників, серед них – трансформації політичної системи, рівня інтегрованості області до політичного простору країни, регіональних соціокультурних особливостей